



**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor  
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum  
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,  
Coordinatus, Seu Omnes ...**

**Diana, Antonino**

**Lugduni, M. DC. LXXX.**

18. Apponitur sententia aliquorum impugnantium opinionem Amici & Pontij, & asserentium ante Schisma Græcos in forma confirmationis invocasse explicitè Trinitatem. Ex. part. 8. tract. 1. res. 10.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

# In ordine ad Sacramenta. Resol. XVIII. 25

nomina singulorum. Pontifex tincto pollice in Chelmate, facit Crucem in frontibus singulorum, ita dicendo: Confirmo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen. Hac ibi. Ex quo dicitur aperte, contat hæc vltima verba orationis nullo modo pertinere ad formam Confirmationis. Tum quia super omnes confirmandos simul dicuntur, & semel, neque repetuntur pro singulis; forma autem toties reperitur, quoties applicatur materia. Tum etiam, quia cum illa orationis verba profertur nihil materiae applicatur: at forma Sacramenti in Ecclesiae vsu semper coniungitur cum applicatione materiae. Verba ergo præcisè pertinentia ad formam sunt illa, Confirmo te.

10. *Primo* colligitur distinctam inuocationem trium personarum non esse de essentia formæ sacramenti Confirmationis. Sic sentit Estius §. 11. c. 1. Ad id afferendum, illud mihi vnicum fundamentum est, quod in forma Græcorum non exprimitur Trinitas; ostendimus autem eam formam sufficientem esse. Non ergo est de essentia cum exprimitur in forma, quia vultur Latini.

11. Contra illationem hanc sentiunt ex antiquis Alexander 4. part. *quæst. 9. membr. 2. art. 2. §. 3.* & recentiores fere omnes; ita vt necesse non sit Doctores referre. Mouentur,

12. *Primo*: Quia Concilium Florentinum in decreto Eugenij, in forma huius Sacramenti exprimit Trinitatem personarum. Verum ex eo decreto nequit probari esse essentialia quidquid ponitur in formis Sacramentorum, nisi aliud addatur, scilicet perpetua traditio. Ecclesiae id semper retentum vt essentialia absque mutatione, aut dispensatione vlt. Sic enim nos supra cap. 3. & 4. ostendimus benedictionem Episcopi esse essentialiam in Chelmate, quod est materia huius Sacramenti, quia & exprimitur ab Eugenio I V. & perpetua traditio sine mutatione vlt. vel dispensatione receptum est in Ecclesia, quod ab Episcopo tantum benedicatur Christus Confirmationis. At non sic contingit in præsentem, cum habeamus formam Ecclesiae Orientalis ab antiquissimis temporibus Concilij secundæ Generalis vsque ad nostra tempora receptam; in qua non inuocatur expressè Trinitas personarum. Et alias eodem argumento probaretur in forma sacramenti Ordinationis esse essentialiam trium personarum distinctam mentionem; quia in eodem decreto Florentino, cum agitur de sacramento Ordinis, dicitur forma Sacerdotis talis est: Accipe potestatem offerendis sacrificium in Ecclesia pro viujs, & mortuis, in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti; & sic de aliorum Ordinum formis. Et tamen constans, & indubitata omnium Doctorum sententia est, in forma sacramenti Ordinis non esse necessariam expressionem Trinitatis.

13. *Secundo* mouentur; quia Sacramentum hoc est quadam perfectio Baptismi, & ideo sicut in forma vtriusque Sacramenti est essentialis hæc expressa mentio Trinitatis, ita etiam in forma istius Sacramenti. Respondet Estius hoc esse discrimen inter Baptisimum, & alia Sacramenta, quod in Baptismo operatur inuocatio Trinitatis, non autem aliqua potestas ministrum per consecrationem accepta, sicut in alijs Sacramentis, quæ necessariò certum, & determinatum requirunt ministrum: in quibus proinde Trinitatis inuocatio non est necessaria, sicut in Baptismo, sed satis est, ad hoc vt ratum sit Sacramentum, si illius potestatis actus circa suscipientem exprimat. Sed discrimen hoc non satis intelligo. Inquiri enim ab hoc Auctore, quomodo in Baptismo operetur inuocatio Trinitatis;

aut enim intelligitur operari effectum Baptismi, qui continetur in forma, & verba formæ concurrunt instrumentaliter ad effectum. At hoc commune est etiam alijs formis Sacramentorum, siue inuocetur Trinitas, siue non, scilicet, quod verba formæ producant effectum. Aut intelligitur operari Trinitas tanquam præcipuus Auctor Sacramenti. Et sic etiam in omni Sacramento operatur effectum gratiæ, vt principalis auctor. Et nihilominus explicandum superest, quare in vna forma exprimitur Trinitas, & non in alia. Deinde inquiri quo sensu dicat non operari in Baptismo ministrum potestatem. Si enim tantum velit ministrum Baptismi non exigere consecrationem, fatemur; sed neque etiam sacramentum Matrimonij requirit; & nihilominus in forma matrimonij non exprimitur inuocatio Trinitatis. Adde etiam quilibet ministrum Sacramenti habere potestatem instrumentalem ad conferendum effectum: ergo in hoc omnes ministri Sacramentorum conueniunt, solumque discrimen erit ad quadam Sacramenta speciales qualitates requiri in eorum Ministris, quæ non requiruntur in Ministris aliorum; omnes tamen operantur instrumentaliter effectum Sacramenti per potestatem acceptam à Deo ad illum conferendum.

14. Quare dicendum est rationem huius, cur in Baptismo sit necessaria inuocatio Trinitatis distincta, non autem in Confirmatione, petendam esse ex institutione Christi, quæ nobis per Ecclesiam innotuit. In Baptismo requiritur, quia sic Ecclesia semper intellexit in Confirmatione verò minime, cum videamus in forma recepta in Ecclesia Græca, & approbata non contineri. Congruens autem ratio huius est, quia in Baptismo intramus in Ecclesiam per Trinitatis confessionem, quæ est primum, & radix aliorum mysteriorum fidei: in Confirmatione datur robur ad protestandam vniuersam fidem; robur autem hoc accommodatur Spiritui sancto, vt Christus sæpe Discipulis testatus est, cum illis Spiritum sanctum promisit; & ideo satis est, si eius mentio fiat, & ibi implicita tota Trinitas intelligatur. Et hæc omnia docet Pontius loco citato. Itaque ex mente supradictorum Doctorum patet, posse Pontificem vltimæ formæ Græcæ in sacramento Confirmationis permittere, ex his quæ dicta sunt supra.

## RESOL. XVIII.

*Apponitur sententia aliquorum impugnantium opinionem Amici, & Pontij, & assertantium ante schisma Græcos in forma Confirmationis inuocasse explicitè Trinitatem? Ex part. 3. tract. 1. Resol. 10.*

§. 1. **Q**uod in primitiua Ecclesia, etiam apud Græcos adhiberetur in forma sacramenti Confirmationis explicita sanctissimæ Trinitatis inuocatio, tenent aliqui, & inter illos vir quidam doctissimus, qui in quadam scriptura mihi exhibita suam sententiam varijs rationibus firmabat, &

*Primo*, asserit ipse; quia Senerus Patriarcha Alexandr. in *Bibliotheca Patrum*, tom. 7. post venerationes plurium corporis partium, prout etiam fere enumerantur in moderno Græcorum Euchologio, in collatione sacramenti Confirmationis, dum refert formam, exprimit explicitam Trinitatis inuocationem, à qua tamen recessit modernum Euchologium.

Sup. hoc supra in Resol. 16. à §. Obseruandum quinto, vlt. que ad §. penult. excludit, & in Resol. 17. à principio.

PLANA  
Omnia  
TO. III. IV V  
E. III

2. *Secundo*, quia Sacerdos Moachus Græcus fide dignus petiit mihi se legisse in Euchologio manuscripto in Albania in collatione huius Sacramenti explicari Trinitatis inuocationem.
3. *Tertio*; quia in Bibliotheca Vaticana inter libros Syriacos sub num. 26, in Euchologio, seu ritu Iacobitarum, in collatione huius Sacramenti similiter habetur explicata Trinitatis inuocatio; notum est autem Iacobitas ex ritu Græcorum esse.
4. Verum post schisma Græcorum à tempore Photij, inter quem, & Nicolaum Papam pro confirmationis Bulgaris dissensiones intercesserunt, non solum in hoc Sacramento, sed in aliis Sacramentis, & ritibus plures sunt factæ mutationes in Codicibus manuscriptis, & quotidie sunt Venetiis, vbi imprimuntur eorum Euchologia ad placitum vniuersi cuiusque.
5. Sciendum est igitur duplicem fuisse in primitiua Ecclesia apud Græcos vsum sacri Chriftimatis, vnum carimoniale, & reconciliatiuum hæreticorum sedentium ad gremium Ecclesiæ; alterum sacramentalem in collatione sacramenti Confirmationis; in reconciliatio adhibebantur illa verba, *Signaculum doni Spiritus sancti*, de quo in secunda Synodo can. 7, art. 9, & in Concilio Arauficano I. can. 2. quæ verba neoterici Græci post schisma, existimantur esse Sacramenti, quod docuit Venerabilis, & omnium Græcorum doctissimus Bessarion à cuius dictis, & sententiis, vt potè piissimis, doctissimi, & Græcorum rituum expertissimi in re tam graui piaculum sit discedere.
6. Bessarion igitur tempore Concilij Florentini sub Eugenio I V. in suo tract. de Eucharistia, laudatis Sacerdotibus Latinis, quod optimè noriat materias, & formas Sacramentorum, subdit hæc verba: Nostri verò, vt multa alia, quæ primum apud nostros habuerunt, propter calamitates temporum perdidere: ita etiam horum rituum sunt oblitii, quod manifestum fiet, si quis ad Chriftimatis sacramentum mentem conuerterit; etenim secunda Synodus Oecuménica, verba, quæ sacri Chriftima perficiunt, tradens in 7. c. none, ita inquit. Obsequantes eos, hoc est, sanctissimo Chriftimate eos chriftimantes, dicimus, signum doni Spiritus sancti, & hæc verba; secundum eos Chriftimatis sacramentum perficiunt, hoc idem in cæteris Sacramentis diligens inuestigator inueniet. Hæc Bessarion, qui optimè obseruat hinc ortum habuisse errorem modernorum Græcorum, vt verba sacri Chriftimatis reconciliatiui existiment esse formam sacramenti Confirmationis; signanter enim diuersis verbis vsus est enuntians vnctionem reconciliatiuam, & carimoniale verbis illis, sacri Chriftimatis, & vnctionem effectiuam sacramenti Chriftimatis, verbis illis, Chriftimatis sacramentum perficiunt.
7. De qua vnctione reconciliatiua hæreticorum in Ecclesia Orientali Sanctus Gregorius episc. 61. relata cap. ab antiqua, de consecrat. dist. 4. sic ait, Arianos per impositionem manus Occidens, per vnctionem verò Chriftimatis Oriens reformat. Quæ forma reconciliatiua, & vngendi Chriftimate hæreticos sub his iisdem verbis, *signaculum doni Spiritus sancti*, habetur in fine Euchologii Græcorum. Igitur vel continetur hæresis in Euchologio, dum reiterat sacramentum Confirmationis, vel dum in forma Sacramenti non explicat tres personas; dicere autem, vt dicit Arcadius lib. 2. cap. 18. quod ritus expressus in Euchologio reconciliandi hæreticos sic Methodij Patr. hæretici, est gratis assertum, quia imò dicit aliquis esse Methodij Catholici Patriarchæ item Con-

stantinopolitani, & hæresim non contineri in Euchologio in hac forma reconciliatiua, sed in omissione explicata Trinitatis in forma sacramenti Confirmationis. Hucusque vir ille doctissimus.

8. Vides itaque, Amice Lector, circa præsentem fati difficillimam quæstionem varias Doctorem hominum sententias. Ego iudicium meum, ex dignis rationibus proferre nolo: satis mihi erit, in gratiam tuæ curiositatis, omnia superius dicta obseruasse.

## RESOL. XIX.

An Pontifex, si balsami copia deesse, possit dispensare, vt Sacramentum Confirmationis administretur cum solo oleo oliuarum?

Et late explanatur, an balsamum in Confirmatione sit de necessitate Sacramenti, vel de necessitate præcepti?

Et notatur posse Papam Episcopo prohibere, ne Sacramentum Confirmationis conferat, sed nequit facere, vt non valeat si illud conferat. Ex part. 8. tr. 1. Resol. 11.

§. 1. **S**olutio huius dubij pendet ex illa celebri quæstione; an Balsamum in Confirmatione, sit de necessitate sacramenti, vel de necessitate præcepti. Et esse tantum de necessitate præcepti, tenet Caietanus (& ipse fuit qui primus hanc sententiam docuit) in 3. part. quæst. 72. art. 1. Sotus in 4. dist. 7. quæst. quæst. 4. Nauarrus in summa, c. 22. num. 8. Valentia 3. part. disput. 5. quæst. 1. punct. 2. pro qua citat Victoriam in summa, & Conartium lib. 1. variarum resolut. atque hanc opinionem esse tam illustrium Doctorem autoritate fundatam, vt contraria nequaquam communis dici possit.

2. Potissimum fundamentum huius sententiæ est autoritas Innocentij III. cap. Pastoralis, de Sacramentis non iterandis: vbi interrogatus Pontifex, an sacramentum Confirmationis iterandum esset in eo, qui per errorem non Chriftimate, sed oleo tantum fuit vnctus: Respondet, non esse aliquid iterandum, sed cautè suppleendum quod incautè fuerat prætermisissimum. Si autem balsamum esse materia essentialis Confirmationis, debuisset totum Sacramentum in eo casu iterari: quia cum non fuisset per solam olei vnctionem Sacramentum essentialiter perfectum, iterum debuisset per vtriusque materiæ vnctionem perfici, cum nec pars materiæ præcedentis possit componere vnum cum parte materiæ præsentis, nec pars materiæ præsentis cum parte materiæ præcedentis, quia tota materia essentialis debet esse moraliter præsens formæ. Confirmatur: nam eodem modo ibi Pontifex respondet suppleendam tantum esse Episcopalis manus impositionem in eo, qui sine illa fuerat per errorem ad Subdiaconatum promotus, ac balsami vnctionem in eo, qui sine balsamo per errorem fuerat confirmatus: sed manus impositio non est de essentia Subdiaconatus: ergo neque balsamum sacramenti Confirmationis.

3. Probatur secundò ratione. Etenim materia Sacramenti debet esse clara, & certa, de qua nemo dubitare possit, vt patet in materia Baptismi, Eucharistiæ, Extremæ vnctionis, & reliquorum Sacramentorum. Atqui balsamum multis modis adulterari solet, vt refert plinius à Soto citatus: igitur non potest esse Sacramenti materia; alioquin semper

Sup. confitio in hoc & seq. §§. vt que ad penult. in tom. 1. tr. 2. Ref. 1. & 2. §. vt ad medium, & hic supra in Refol. 3. §. Quinto posset à lia. 3. & in tom. 4. tr. 8. late in Ref. 84. à §. Secundo, sed lege cam à principio, & Ref. 86. à lia. 4. & pro cõf. in 3. huius Refol. in Ref. 1. & 2. huius an. not. &c.